

Älgbetesskador i tallungskog

Fredriksberg ÄFO 2014

Inom förvaltningen av älg och skog eftersträvas en älgstam som inte orsakar betesskador på tallungskog som överstiger de mål som formulerats för ett förvaltningsområde. På uppdrag av Stora Enso Skog AB och Sveaskog AB har Svensk Naturförvaltning AB inventerat älgbetesskador i Fredriksberg (ÄFO). Andelen färska skador var 6,3 % och prognosen är att 5 av 10 stammar står oskadade när skogen vuxit över betesbegärlig höjd.

METODIK

Inventeringen genomfördes med en metodik anpassad till att effektivt få fram tillförlitliga uppgifter på:

- antal stammar av produktionsträd i tallungskog
- andelen skadade tallar i tallungskog
- underlag för prognoser över andelen skadade stammar när tallar vuxit över betesbegärlig höjd

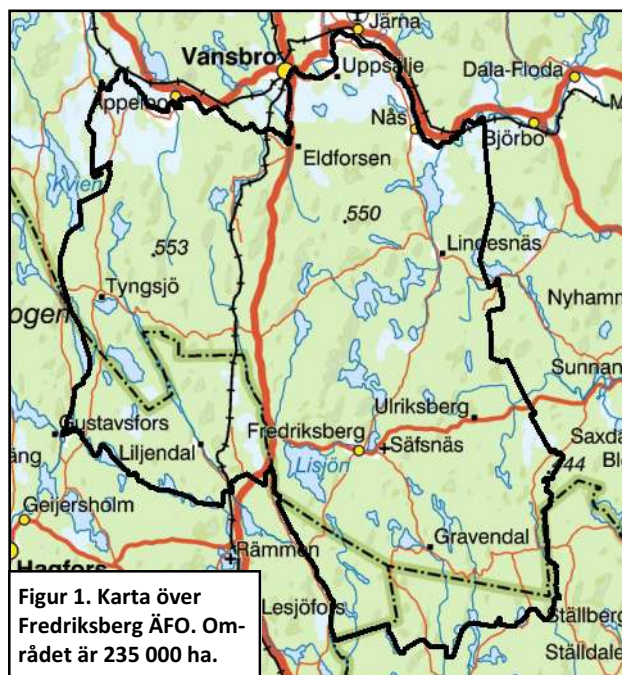
Utöver detta gjordes mätningar för att få information om förekomst och konkurrensstatus av de betesbegärliga och ur biologisk mångfaldssynpunkt viktiga arterna rönn, asp, sälg och ek (tillsammans kallade RASE). Endast ungskog hårt exponerad för älgbete (mellan 4 och 15 år vilket motsvarar i stort sett höjder mellan 0,5 och 4 meter) och med en viss mängd tall (minst 10% av stammarna av produktionsträd) inventerades. Mycket små bestånd (mindre än 0,5 ha) uteläts.

Skogsstyrelsens register över faktiska avverkningar användes som underlag för att ta ett slumpmässigt stickprov på 30 bestånd. Urval gjordes oberoende av markägare. Bestånd som inte uppfyllde uppställda kriterier (se ovan) i själva fältinventeringen ersattes med ett annat slumpmässigt valt bestånd.

I varje bestånd fördelades tio provytor där alla stammar över halva medelmaxhöjden (genomsnittshöjden på de två högsta barrträden) registrerades. Varje registrerad tall undersöktes noga med avseende på skador. Skador klassades med avseende på ålder (färsk¹ och gamla), typ (toppbete, barknag eller stambrott) och orsak.

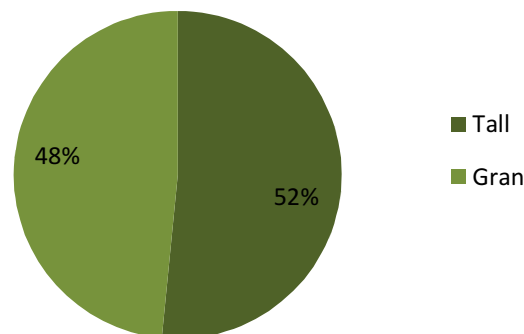
Enligt ÄBIN klassas skador som uppkommit under föregående års tillväxtsång (fjolårsommar) som gamla. För att kunna göra en prognos över utvecklingen av andelen oskadade stammar är det dock nödvändigt att använda värdet på andelen ettåriga skador (färsk¹ + fjolårsommar). De ettåriga skadorna används för att beräkna den årliga skaderisken, som är en nyckelparameter för att kunna beräkna andelen oskadade stammar som förväntas finnas kvar när träden inte längre betas av älg.

¹Skador som inträffat mellan slutet på senaste tillväxtsång och starten på årets kallas i Skogsstyrelsens metod för älgskadeinventering (ÄBIN) för färsk¹. I tidigare rapportering av Svensk Naturförvaltning har färsk varit synonymt med ettåriga. För att skapa enhetlighet använder numera även Svensk Naturförvaltning begreppet färsk¹ skador endast för skador som uppkommit under senaste vinterhalvåret.

Tabell 1. Skattat antal stammar av olika trädslag per hektar i tallungskog.

Tall	Gran	Björk	Övrigt	Totalt
1106	1039	3167	14	5327

Figur 2. Fördelning mellan tall- och granstammar i tallungskog.

STAMTÄTHET OCH TRÄDSLAGSFÖRDELNING

- Genomsnittlig stamtäthet, för stammar högre än halva medelmaxhöjden, i området skattades till 1106 tallar och 1039 granar (tabell 1). Det innebär att drygt hälften av alla barrstammar utgörs av tall (figur 2).

FÄRSKA OCH GAMLA SKADOR

- Andelen tallstammar med färska skador var 6,3%. Denna andel utgör summan av andelen stammar med färska skador som före vintern helt saknade betesskada och den andel som var ombetade senaste vintern (både färsk och gammal skada; figur 3).
- Drygt 4 av 10 tallstammar visade tecken på någon färsk och/eller äldre älgbetesskada (figur 3).
- De färska skadorna dominerades av toppskottsbetning (4,9%). Stambrott och barkgnag förekom på 1,2% respektive 1,0% av stammarna (figur 4).

SKADERISK OCH PROGNOIS

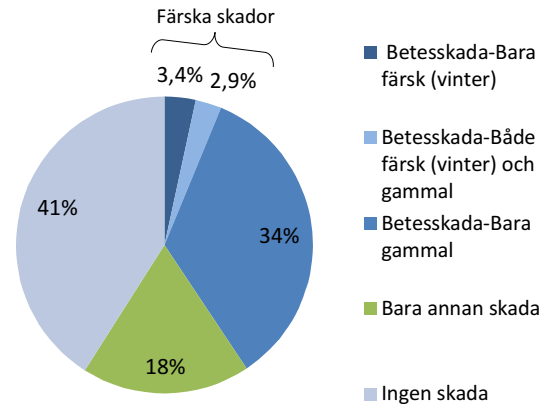
- Andelen tallar med ettåriga skador var 7,6%. Dvs 1,3% var skadade under fjolårets sommar.
- Den årliga risken för att en *oskadad* tallstam skall skadas genom bete skattades till 6,0%. Denna siffra kan användas för att prognostisera hur många stammar man kan förvänta sig är oskadade när träden vuxit ur beteshöjd.
- Om skaderisken består kommer ett genomsnittligt förnygrat bestånd efter 15 år, dvs vid ca fyra meters höjd, att ha 527 oskadade tallstammar per ha (figur 5). Det motsvarar knappt 5 av 10 av det totala antalet tallstammar i ett genomsnittligt bestånd.

RASE

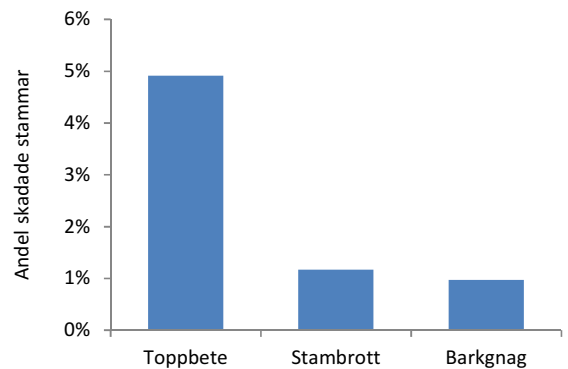
- Det stora flertalet av provytorna saknade RASE (73%). Av de provytor med RASE hade få en stam högre än medelmaxhöjden (5% av alla provytor). De flesta provytor med RASE hade endast stammar under medelmaxhöjden (20% av alla provytor) och hade nästan alltid sin högsta stam av RASE toppbetad.

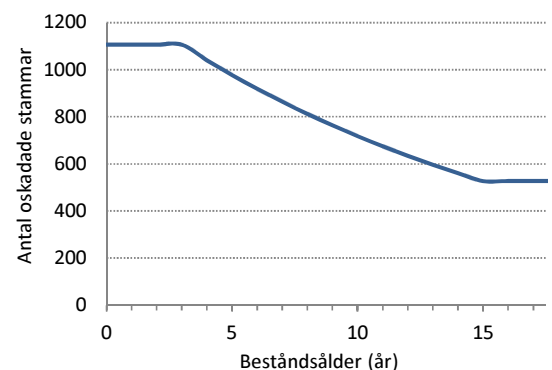
Foto: Johan Truvé

Figur 3. Andel tallstammar med och utan skador. Observera att *Bara färska skador* och *Både färska och gamla skador* tillsammans utgör total andel stammar med färska skador.

Figur 4. Andel stammar med olika typer av stamskador som inträffat efter föregående års tillväxtsäsong men före innevarande års dito. Vissa stammar hade mer än en typ av skada vilket innebär att summan av dessa andelar är större än andelen stammar med färsk skada.

Figur 5. Prognos av antalet tallstammar utan viltbetesskador i ett genomsnittligt bestånd. Beräkningarna utgår från skattat antal stammar per ha och skattad skaderisk.